

ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี
สู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
Strategies for Community-Based Tourism Development in
Thung Sri Village Towards Sustainable Tourism Management

รังสรรค์ จอมนวล¹ และ สุริยจารัส เตชะตันมินสกุล²
Rangsarn Jomnual¹ and Suriyajaras Techatunminasakul²

Received: 19 June 2024; Revised: 17 September 2024; Accepted: 19 October 2024

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน โดยมีการศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 25 คน ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานและเลขานุการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาชิกกลุ่ม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เภรบุญ และปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งล้วนได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย และสังเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนบ้านทุ่งศรีมีจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตดั้งเดิม และความเข้มแข็งทางสังคม แต่ยังมีข้อจำกัดด้านทุนความรู้ บุคลากร และการบริหารจัดการ 2) เสนอกรอบยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม เน้นการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและ การใช้พลังงานสะอาด (2) ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน การตลาด และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (3) ยุทธศาสตร์ด้านสังคม เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการพัฒนาศักยภาพ และ (4) ยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรม ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ชุมชน ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้จากฉันทามติของชุมชน และเชื่อมโยงบริบทภายในกับโอกาสภายนอกได้

¹ ² รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารสาธารณะ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; Master of Public Administration Program in Public Administration, School of Administrative Studies, Maejo University
Corresponding author, e-mail: auss070427@gmail.com

อย่างสมดุล สะท้อนถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์การพัฒนา; การจัดการการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This study aims to analyze and formulate strategic guidelines for the sustainable development of community-based tourism in Ban Thung Si. The research investigates the strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT) influencing the community's tourism management and identifies strategies to promote sustainable tourism development. A qualitative research approach was employed. The key informants included five individuals selected for in-depth interviews, comprising community leaders and officials from relevant government agencies. Additionally, a focus group discussion was conducted with 25 participants—village headman, chairperson and secretary of the community-based tourism group, group members, village assistants, treasurer, and local wisdom scholars—all selected purposively due to their significant roles in local tourism management. Research tools included in-depth interview guidelines, focus group discussion questions, observation forms, and document analysis. The data were analyzed using content analysis by categorizing information according to the research themes and synthesizing it to propose strategic recommendations.

The findings reveal that: (1) Ban Thung Si community possesses notable strengths in natural resources, traditional lifestyles, and strong social cohesion, while facing limitations in knowledge capital, human resources, and management capacity. (2) A strategic framework is proposed across four key areas: (1) Environmental strategy, focusing on conservation of tourist sites and promotion of clean energy; (2) Economic strategy, promoting community tourism enterprises, marketing, and local products; (3) Social strategy, emphasizing community participation and capacity development; and (4) Cultural strategy, enhancing local wisdom and community identity. These strategies are developed through community consensus and reflect a balanced integration of internal context and external opportunities, aligning with the principles of sustainable community-based tourism management.

Keywords: Development Strategy; Tourism Management; Community Based Tourism

บทนำ

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2579 ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 ได้กำหนดวิสัยทัศน์การท่องเที่ยวไทยว่า "ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลก ที่เติบโตอย่างมีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทยเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) วิสัยทัศน์จึงเปรียบเสมือนเป็นกรอบชี้นำทิศและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศทั้งในระยะสั้น 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) ระยะกลาง 10 ปี (พ.ศ. 2560 – 2569) และระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เพื่อให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำ Roadmap แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 – 2564 (การพัฒนาในระยะ 5 ปี) มีประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น โดยยุทธศาสตร์ที่ 1 จะเป็นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและสินค้า บริการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2 เน้นเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 เน้นการสร้างสมดุลในนักท่องเที่ยวกลุ่ม ต่าง ๆ ผ่านการตลาดเฉพาะกลุ่ม การส่งเสริมวิถีไทยและ การสร้างความมั่นใจของนักท่องเที่ยว และประเด็นสุดท้าย เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบูรณาการของภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการบริหารจัดการด้านการซึ่งในแต่ละประเด็นจะมีการกำหนดแนวทางการดำเนินการซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกัน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – based tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดย สมาชิกในชุมชนจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ, 2556) ชุมชนบ้านทุ่งศรี หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งศรี อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ ทิศเหนือติดกับตำบลร่องขวาง ทิศใต้ติดกับตำบลร้องเข็ม ทิศตะวันออกติดกับตำบลไผ่โทน ทิศตะวันตกติดกับตำบลแม่ยางฮ่อ มีพื้นที่ประมาณ 11,200 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบสูง ซึ่งคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ มีจุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยว ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัส และเรียนรู้เอกลักษณ์ประจำถิ่น สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน แต่ที่ผ่านมาชุมชนได้รับผลกระทบที่ตามมาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จากสภาวะการณดังกล่าว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือชุมชนเองจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชน สามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอยู่เสมอ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ ในขณะที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังต้องสามารถ

รักษาความตั้งใจแก่นักท่องเที่ยวไม่เสื่อมคลาย มีการกระจาย ผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น แม้จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการท่องเที่ยวอยู่เสมอก็ตาม และสุดท้ายแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนก็จะต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

จากความสำคัญและปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์บริบทของชุมชนบ้านทุ่งศรีผ่านกรอบแนวคิด SWOT เพื่อให้สามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชนทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและพัฒนาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน
2. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใช้วิธีการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นศึกษาถึงพัฒนาการท่องเที่ยว ในบริบทของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการสัมภาษณ์ระดับเชิงลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนบ้านทุ่งศรี 2) หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดแพร่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดแพร่ เทศบาลตำบลร่องกวาง จำนวน 5 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน เลขานุการกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เภรัญญิกหมุ่มบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ประเภท ในการสอบถามผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบปิด (Close – ended Question) และแบบเปิด (Open - ended Question) ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี ดังนี้

1) เพื่อพิจารณา วิเคราะห์ และหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด

2) เพื่อพิจารณาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี ซึ่งประกอบไปด้วย จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3) เพื่อดำเนินการทฤษฎียุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำผลการศึกษาและการสนทนากลุ่มที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดภารกิจหลักหรือ พันธกิจ (Mission) และกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) และกำหนดโครงการ/กิจกรรม (Projects)

4) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ โดยการนำ SWOT Matrix มาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย คือ การค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ และวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

3.1 การค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทั้งรายงานการศึกษาทางวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือ บทความวารสาร ข้อมูลทางระบบออนไลน์ โดยค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ ห้องสมุดของสถาบันการศึกษา ฐานข้อมูลงานวิจัย เอกสาร ตำรา สื่อ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารทางวิชาการที่รวบรวมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลในชุมชนบ้านทุ่งศรี

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการ บริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาด

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านทุ่งศรี และผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี ดังนี้

1) ร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ และหาข้อสรุปเกี่ยวกับศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านทุ่งศรี ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านการบริการต่าง ๆ ด้านการบริหารจัดการ และ ด้านการตลาด

2) ร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี ซึ่งประกอบไปด้วย จุดแข็ง (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3) ร่วมกันดำเนินการทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยนำผลการศึกษาและการสนทนากลุ่มที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกปัจจัยภายในทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) กำหนดภารกิจหลักหรือ พันธกิจ (Mission) และกำหนดกลยุทธ์ (Strategy) และกำหนดโครงการ/กิจกรรม (Projects)

4) ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ โดยการนำ SWOT Matrix มาประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการวิจัย โดยมีวิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 4.1) วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จัดหมวดหมู่ของข้อมูล 4.2) ตรวจสอบข้อมูลและตีความข้อมูลของชุมชน 4.3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะทำการศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้เกี่ยวข้องในชุมชนและการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การจดบันทึก และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาประเด็นที่คล้ายคลึงกัน และมีทิศทางเดียวกันแล้วนำมาจัดเข้ากลุ่ม และเขียนข้อมูลเป็นข้อความเชิงบรรยาย (Descriptive) สำหรับจัดทำข้อสรุปในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยการค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์ การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อย สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และวิกฤต ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และได้ทำการตรวจสอบ

สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี เพื่อได้มาซึ่งจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ของการพัฒนาในปัจจุบัน และได้ทำการตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) เพื่อได้มาซึ่งโอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ในการพัฒนา และประชุมร่วมกันวิเคราะห์ แล้ว ได้ทำการสังเคราะห์จุดแข็งกับโอกาสในการพัฒนา (SO) และจุดอ่อนกับโอกาส (WO) ต่อจากนั้นจึงสังเคราะห์จุดแข็งกับอุปสรรค (ST) และจุดอ่อนกับอุปสรรค (WT) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้แสดงไว้ในรูปตารางดังนี้

การวิเคราะห์ SWOT	คำอธิบาย
จุดแข็ง (S)	บ้านทุ่งศรีมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น มีแหล่งน้ำตลอดปี และภูมิทัศน์ที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางสังคม มีผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ใช้วิถีชีวิตดั้งเดิม และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีโฮมสเตย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย
จุดอ่อน (W)	ขาดความรู้และทักษะด้านการจัดการท่องเที่ยว ไม่มีนักสื่อความหมาย ไม่มีเงินทุนสนับสนุน และยังขาดแผนพัฒนาท่องเที่ยวที่ชัดเจน
โอกาส (O)	การคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด มีนโยบายรัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวชุมชน และแนวโน้มของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่สนใจวิถีชุมชน
ข้อจำกัด (T)	ขาดการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐ ภาวะโรคระบาด ความผันผวนทางเศรษฐกิจ และภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้งและวาตภัย
การสังเคราะห์กลยุทธ์ TOWS	คำอธิบาย
กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	ใช้จุดแข็งของชุมชนเพื่อเสริมสร้างโอกาส เช่น การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)	แก้ไขจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสที่มี เช่น การจัดอบรมด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว และพัฒนาทักษะการสื่อความหมายและการตลาดของคนในชุมชน
กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)	ใช้จุดแข็งเพื่อรับมือกับอุปสรรค เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีทั้งภาครัฐและเอกชน และพัฒนาการท่องเที่ยวโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
กลยุทธ์เชิงรับ (WT)	ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรค โดยการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวและการตลาดในระดับชุมชน พร้อมวางระบบเครือข่ายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 แสดงผลการสังเคราะห์ TOWS การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ TOWS ทำให้เห็นแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยชุมชนสามารถใช้จุดแข็งเพื่อสร้างโอกาส สร้างภูมิคุ้มกันต่อภัยคุกคาม และใช้โอกาสที่มีเพื่อปรับปรุงจุดอ่อน ทั้งนี้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้จริงเมื่อชุมชนสามารถวางแผนอย่างมีส่วนร่วม มีระบบการเรียนรู้ และมีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งทั้งในและนอกพื้นที่

2. การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ตลอดจนการประเมินศักยภาพของชุมชนบ้านทุ่งศรี พบว่าชุมชนมีความพร้อมและศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างสมดุล

กระบวนการวิเคราะห์ในรูปแบบ TOWS Matrix ช่วยให้สามารถเชื่อมโยงบริบทภายในของชุมชน (Strengths & Weaknesses) เข้ากับบริบทภายนอก (Opportunities & Threats) ได้อย่างเหมาะสมและเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์เชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน และสามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ มีมติร่วมกันว่า ควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีอย่างยั่งยืน โดยมีการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการในแต่ละด้านที่ครอบคลุมมิติการพัฒนาอย่างรอบด้าน ดังนี้

วิสัยทัศน์

“ทุ่งศรีหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีถิ่น สร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าว ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนบ้านทุ่งศรี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม 2) ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ 3) ยุทธศาสตร์ด้านสังคม และ 4) ยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดกลยุทธ์ และโครงการดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อม ที่มีกลยุทธ์ด้านการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยว และกลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาด และการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วม เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดเด่นของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน/โครงการ ดังนี้ 1. โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในชุมชนบ้านทุ่งศรี 2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว 3. โครงการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในแหล่งที่พักโฮมสเตย์ และ 4. โครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ ที่มีกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้านการพัฒนาสินค้า และกิจกรรมการท่องเที่ยว และกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาโฮมสเตย์

สร้างสินค้า OTOP ท้องถิ่น และผลักดันให้เกิดธุรกิจ SME ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน/โครงการ ดังนี้ 1. โครงการจัดตั้งธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมด้านการท่องเที่ยว (SME) 2. โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี 3. โครงการวางแผนด้านการตลาดแบบครบวงจร 4. โครงการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี 5. โครงการสนับสนุน ให้ประชาชนรวมกลุ่มสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และ 6. โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรีแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : บริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นยุทธศาสตร์ด้านสังคม ที่มีกลยุทธ์ด้านพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง และกลยุทธ์ด้านเพิ่มประสิทธิภาพการวางแผนพัฒนา ด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสนอของบประมาณ และพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชุมชน สนับสนุนการส่งเสริมความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วยแผนงาน/โครงการ ดังนี้ 1. โครงการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี 2. โครงการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน 3. โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอย่างยั่งยืน 4. โครงการจัดอบรมการจัดการโฮมสเตย์ และ 5. โครงการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และปลูกจิตสำนึกเป็นยุทธศาสตร์ด้านวัฒนธรรม ที่มีกลยุทธ์ด้านการปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และกลยุทธ์ด้านสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชน จัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณี และรักษารูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมให้กลายเป็น “เสน่ห์ของชุมชน” ประกอบด้วยแผนงาน/โครงการ ดังนี้ 1. โครงการอบรมสร้างความรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วน ,2. โครงการจัดอบรมการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านทุ่งศรี และ3. โครงการจัดอบรมภาวะความเป็นผู้นำ และเยาวชนในชุมชนบ้านทุ่งศรี ให้รู้สึกหวงแหนในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนบ้านทุ่งศรีเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ และมีความหลากหลายทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว คนในชุมชนบ้านทุ่งศรีส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านทุ่งศรีมีความสัมพันธ์กับการเกษตร จึงทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมดูเย็นหลังบ้าน (เยี่ยมชมผักสาวครัวหลังบ้าน) กิจกรรมหม่ดินบ่มน้ำ กิจกรรมสปาใต้เดือน กิจกรรมบ้านสมุนไพร กิจกรรมเรียนรู้การเลี้ยงวัว กิจกรรมเรียนรู้การปลูกองุ่นและเมล่อน กิจกรรมเก็บองุ่น กิจกรรมเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ และ

ธนาคารใต้เดือน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และ ประเพณี ของบ้านทุ่งศรี เช่น กิจกรรมตัดตุง กิจกรรมทำดอกไม้จากผ้าใยบัว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้อง กับปรัชญา แสวงอนุไชย, และคณะ (2557) ว่าชุมชนบ้านทุ่งศรีเหมาะในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้เชิงเกษตร จากการพัฒนาหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนบ้านทุ่งศรีเป็นหมู่บ้าน ท่องเที่ยวตัวอย่าง โดยชุมชนมีความเข้าใจในการท่องเที่ยว อีกทั้งมีการรณรงค์ให้ชาวบ้านมี ความรู้สึกรัก และหวงแหนแหล่งท่องเที่ยวของตน จนเกิดการร่วมแรงร่วมใจของชุมชนในการรักษา สภาพแวดล้อมในหมู่บ้าน ตลอดจนสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีให้คงอยู่ ด้วยประเทศไทยกำลังเข้าสู่ เมืองแห่งผู้สูงอายุ จะมีนักท่องเที่ยวสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรีให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุได้จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ด้วยความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นฐานการเรียนรู้สามารถ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วม

กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งศรี มีการนำแนวคิด ด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชน (Community Base Sustainable Tourism) ที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน กำหนดทิศทางโดยชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการ จัดการ ดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ดังแนวคิดของพจนาน ศวนศรี (2546) นิยามไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของ สิ่งแวดล้อม สังคม และ วัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมี สิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงาน ครอบคลุม 5 ด้านพร้อมกันทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชน เป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

เริ่มจากการศึกษาความพร้อมของชุมชน และร่วมกับชุมชนในการดำเนินขั้นตอนการสร้าง แผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนการดำเนินงานจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว และประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกัน มีการประชุมเพื่อร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และ โครงการในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการระดมสมอง อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของคนใน ชุมชนเพื่อวางแผนจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี โดยมีการนำวิสัยทัศน์มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาง (2547) ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ชุมชนว่า เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกัน ของคนในชุมชนท้องถิ่น และผู้มาเยือนในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่ แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้ เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ได้แก่ ภาครัฐ กลุ่ม ผู้ประกอบการ และประชาชนในชุมชน มีการ ดำเนินการเป็นแบบแผนที่ดี

2. จากการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรี สู่การจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านทุ่งศรี ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม PAR โดยมติที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ของชุมชนไว้ว่า “ทุ่งศรีหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน

วิถีถิ่น สร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2566 – 2570 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ของจังหวัดแพร่ คือ “เมืองแพร่น่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกษตรปลอดภัย ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ ท่องเที่ยวยั่งยืน” (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2566) และมียุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จำนวน 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มีกลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยดำเนินการ 2 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในแหล่งที่พิกฮอสมสเตย์ และ 2) โครงการการบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 กลยุทธ์ที่ 4.1 เสริมสร้างความสมบูรณ์แก่สิ่งแวดล้อม และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Enriched Environment) ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) ส่วนกลยุทธ์ด้านการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีมติที่ประชุมกำหนดให้มีการดำเนินการในชุมชนบ้านทุ่งศรี 2 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในชุมชนบ้านทุ่งศรี และ 2) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2566 – 2570 ที่มีแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อยกระดับด้านการท่องเที่ยว กลยุทธ์ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2566)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 โครงการ ที่ดำเนินการ คือ 1) โครงการจัดตั้งธุรกิจขนาด กลางและขนาดย่อมด้านการท่องเที่ยว (SME) 2) โครงการ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี และ 3) โครงการวางแผนด้านการตลาดแบบครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2566 – 2570 แนวทางการพัฒนาส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ ด้านการท่องเที่ยว ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และยั่งยืน (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2566)

กลยุทธ์ด้านการพัฒนาสินค้า และกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 โครงการที่ได้ดำเนินการ คือ 1) โครงการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรี และ 2) โครงการสนับสนุน ให้ประชาชนรวมกลุ่มสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 ในพันธกิจพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพการท่องเที่ยวตลอดเส้นทางอย่างครบวงจร ด้วยรูปแบบ การท่องเที่ยวใหม่ที่หลากหลายและการสื่อสารการตลาดที่ตรงใจ โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลาง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

กลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1 โครงการ ที่ได้ดำเนินการ คือ 1) โครงการสร้างแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรีแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางที่ 1.1.4 :ศึกษาและวิเคราะห์ความเสี่ยง เพื่อจัดทำแผนตั้งรับและดำเนินงาน

ป้องกัน ความเสี่ยงต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Risk Management Plan & Implementation) กลยุทธ์ที่ 1.1 :สร้างความเข้มแข็งให้กับภาคการผลิตและผลิตภัณฑ์นวัตกรรมเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกัน พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ (Resilient Supply – Side) ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย (Resilient Tourism)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 โครงการ ที่ได้ดำเนินงาน คือ 1) โครงการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน บ้านทุ่งศรี 2) โครงการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน และ 3) โครงการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 แนวทางที่ 2.2.3 : สนับสนุนการบริหารจัดการของหน่วยงานในภาคการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและ เอกชนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Digital Organization) กลยุทธ์ที่ 2.2 : ยกระดับโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและข้อมูลสารสนเทศ (Digital & Data Infrastructure) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับสังคมให้เป็นเมืองน่าอยู่ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (Quality Tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

กลยุทธ์ด้านเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย 2 โครงการที่ได้ดำเนินงาน คือ 1) โครงการจัดอบรมการจัดการโฮมสเตย์ และ 2) โครงการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 กลยุทธ์ที่ 2.4 : พัฒนาศักยภาพของบุคลากรและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และมีขีดความสามารถในการแข่งขัน (Thai-Class Potential) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาปัจจัยพื้นฐานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง (Quality Tourism) (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม และปลูกจิตสำนึก ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ โดยกลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ และ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบด้วย 2 โครงการที่ได้ดำเนินงาน คือ 1) โครงการอบรมสร้างความรู้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืนให้กับทุกภาคส่วน และ 2) โครงการจัดอบรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านทุ่งศรี สอดคล้องกับแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 เป้าประสงค์ที่ 4.2 วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ความเป็นไทย คงอยู่ในสังคมสืบต่อไป พร้อมทั้ง มีการต่อยอดเพิ่มมูลค่าด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างสร้างสรรค์ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่สนับสนุนให้การท่องเที่ยวไทยสามารถ ต่อยอดและสร้างคุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม

เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งท่องเที่ยว ในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

กลยุทธ์ด้านการสร้างแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ประกอบด้วย 1 โครงการที่ได้ดำเนินการ คือ 1) โครงการจัดอบรมภาวะความเป็นผู้นำ และเยาวชนในชุมชนบ้านทุ่งศรี ให้รู้สึกหวงแหนใน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นสอดคล้องกับ) แผนการพัฒนการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2566- 2570 แนวทางที่ 4.1.1 : อนุรักษ์และต่อยอดทรัพยากรธรรมชาติ จัดการแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และลด การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากสิ่งแวดล้อม (Nature Preservation) กลยุทธ์ที่ 4.1 : เสริมสร้างความสมบูรณ์แก่สิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Enriched Environment) ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการพัฒนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่ การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำให้ผู้วิจัยมีกระบวนการพัฒนาและสามารถได้องค์ความรู้ใหม่ตาม แผนภาพที่แสดงต่อไปนี้

ภาพ 1 โมเดลองค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาทำให้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ เป็นการสร้างรูปแบบของการสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จากพลังชุมชน คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดี ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว จะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยจุดเริ่มต้นที่สำคัญ คือ การมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ และเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สามารถนำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่ความยั่งยืนสามารถทำได้โดยการวิเคราะห์บริบทภายในและภายนอกผ่าน SWOT และการประมวลผลในรูปแบบ TOWS Matrix ซึ่งชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งของชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนจุดอ่อนคือการขาดทักษะและเงินทุน ขณะที่โอกาสมาจากนโยบายสนับสนุนของรัฐและกระแสการท่องเที่ยวชุมชน ส่วนข้อจำกัดคือโรคระบาดและภัยธรรมชาติ จากการวิเคราะห์จึงได้ยุทธศาสตร์ 4 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก การแก้ไข การป้องกัน และการรับมือ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม ทั้งนี้ ได้มีการระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การกำหนด “วิสัยทัศน์ร่วม” คือ “ทุ่งศรีหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในวิถีถิ่น” และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตัวอย่างโครงการสำคัญ เช่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียว พัฒนาพลังงานสะอาด ส่งเสริมโฮมสเตย์ สร้างธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน และการประชาสัมพันธ์แบบครบวงจร ซึ่งทั้งหมดจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยตนเองอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยเพื่อต่อยอดในครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนชุมชนในการจัดตั้งเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวตำบลร่องกวาง ตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงองค์กรให้เกิดการติดต่อประสานงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ รวมทั้งการให้คำแนะนำ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อเสริมศักยภาพขององค์กร ทั้งกลุ่ม ที่เข้มแข็งแล้วและยังไม่เข้มแข็ง ซึ่งเครือข่ายจะต้อง เชื่อมโยงและติดต่อกันตลอดทั้งภายในและภายนอก

1.2 องค์กรหรือหน่วยงานภาคเอกชน ควรให้ความสนใจในการนำยุทธศาสตร์การพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปปรับใช้ในการดำเนินงานขององค์กร ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม

และวัฒนธรรมของจังหวัด บริหารงานบนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแผนยุทธศาสตร์นี้สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 เทศบาลตำบลร่องกวาง ควรนำยุทธศาสตร์การพัฒนา การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านทุ่งศรีสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ไปจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกันเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรีไปในทิศทางเดียวกัน สามารถจูงใจนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวชุมชนบ้านทุ่งศรีเพิ่มมากขึ้น อันนำไปสู่การสร้าง อาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชนต่อไป

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาการท่องเที่ยว ควรนำผลการวิจัยไปประกอบการพัฒนาและวางแผนในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้ชุมชนบ้านทุ่งศรี เป็นสถานที่น่าท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น และสามารถสร้างรายได้จาก การท่องเที่ยวให้ชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนให้ดำรงอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- _____. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ณัฐยา แสงออนุไชย, ปองพล ทัพพะปุระ และวิชุดา ทักกลาง. (2557). โครงการศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำ เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงเกษตรในพื้นที่ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม (รายงานการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและคุณภาพ.
- วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ. (2547). ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานจังหวัดแพร่. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ. 2566 – 2570.แพร่: กลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด.